

Defensie

RIJK IN UITVOERING • IN 18 FACTSHEETEN

Waar gaat het over?

De totale begroting van Defensie voor 2017 is € 8.686 miljoen. Bij het Ministerie van Defensie spelen twee belangrijke issues: de materiële gereedheid en grote investeringsprojecten. In deze factsheet geven we over beide issues informatie.

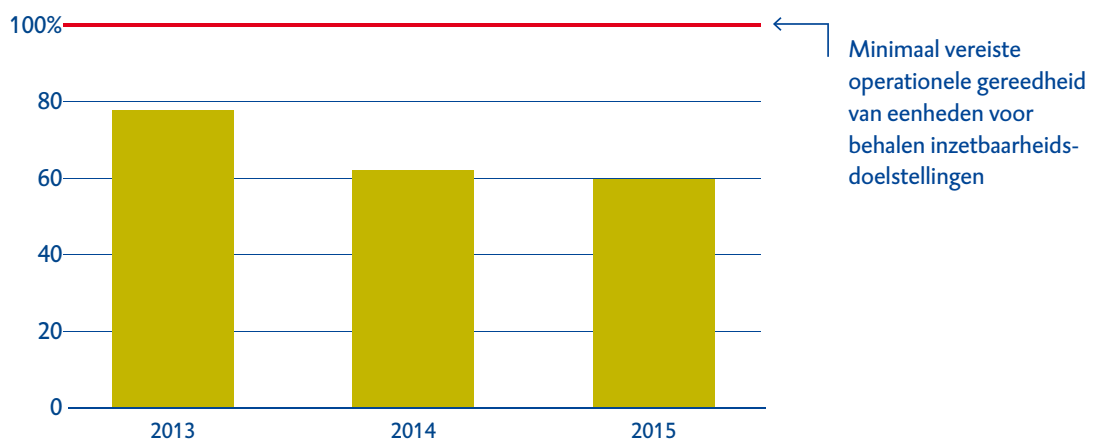
Materiële gereedheid

De materiële gereedheid van veel eenheden in de krijgsmacht voldoet al enkele jaren niet aan de door de minister van Defensie in de begroting geformuleerde inzetbaarheidsdoelstellingen. Hierdoor is de operationele gereedheid laag en is de krijgsmacht in de praktijk niet meer volledig toegerust voor zijn taken.

Een krijgsmachtonderdeel is operationeel gereed als het in staat is om alle voor die eenheid geformuleerde taken uit te voeren. De operationele gereedheid wordt afgeleid uit de mate van de personele gereedheid, materiële gereedheid en geoefendheid van de eenheden.

De rapportages van de minister laten zien dat het aantal eenheden van de krijgsmacht dat het vereiste niveau haalde, tussen 2013 en 2015 sterk daalde. Dat kwam voor een belangrijk deel doordat te weinig materieel gereed was.

De operationele gereedheid van Defensie nam van 2013 tot en met 2015 af

Figuur 1 Ontwikkeling operationele gereedheid Nederlandse krijgsmacht

Bron: Algemene Rekenkamer op basis van gegevens Defensie

In de ontwerpbegroting 2017 heeft de minister van Defensie het versterken van de materiële gereedheid als eerste prioriteit aangewezen. In ons verantwoordingsonderzoek over 2016 volgen wij de ontwikkeling van de materiële gereedheid.

Grote investeringsprojecten

De informatievoorziening aan de Tweede Kamer over grote investeringsprojecten van Defensie is intensief en verloopt naast de begroting, het materieelprojectenoverzicht en het jaarverslag tevens via het Defensie Materieel proces (DMP¹) en via de Regeling grote projecten. Drie investeringsprojecten van Defensie vallen onder de Regeling grote projecten: Vervanging F16/Verwerving F-35, Vervanging pantserwielvoertuigen en Vervanging onderzeebootcapaciteit.

Navo

Als lid van de NAVO draagt Nederland bij in de kosten. Jaarlijks betaalt Nederland ongeveer € 33 miljoen aan contributie aan de NAVO. Jaarlijks rapporteert de Algemene Rekenkamer aan het Nederlands parlement hoe de NAVO zich publiekelijk verantwoordt. De interne toezichthouder van de NAVO (IBAN) kan in circa een derde van de gecontroleerde jaarverslagen geen goedkeurende verklaring afgeven. De NAVO kent als afspraak dat elke lidstaat 2 procent van het bruto nationaal product aan defensie-uitgaven besteedt. Nederland begroot voor 2017 aan defensie-uitgaven 1,17 procent.

Wie is verantwoordelijk?

De minister van Defensie is verantwoordelijk voor de krijgsmacht. Behalve de minister van Defensie speelt ook de minister van Buitenlandse Zaken een belangrijke rol bij de besluitvorming over de inzet van de krijgsmacht in buitenlandse missies.

Bij investeringsprojecten van Defensie speelt de minister van Economische Zaken een belangrijke rol vanwege de betrokkenheid van de Nederlandse industrie, bijvoorbeeld via participatie of compensatieorders. Het ministerie van Financiën is betrokken in het kader van haar toezichthoudende verantwoordelijkheid. Die houdt in dat alle projecten boven de 20 miljoen voorafgaand aan het aangaan van verplichtingen en kasuitgaven ter goedkeuring aan Financiën worden voorgelegd.

Om hoeveel geld gaat het?

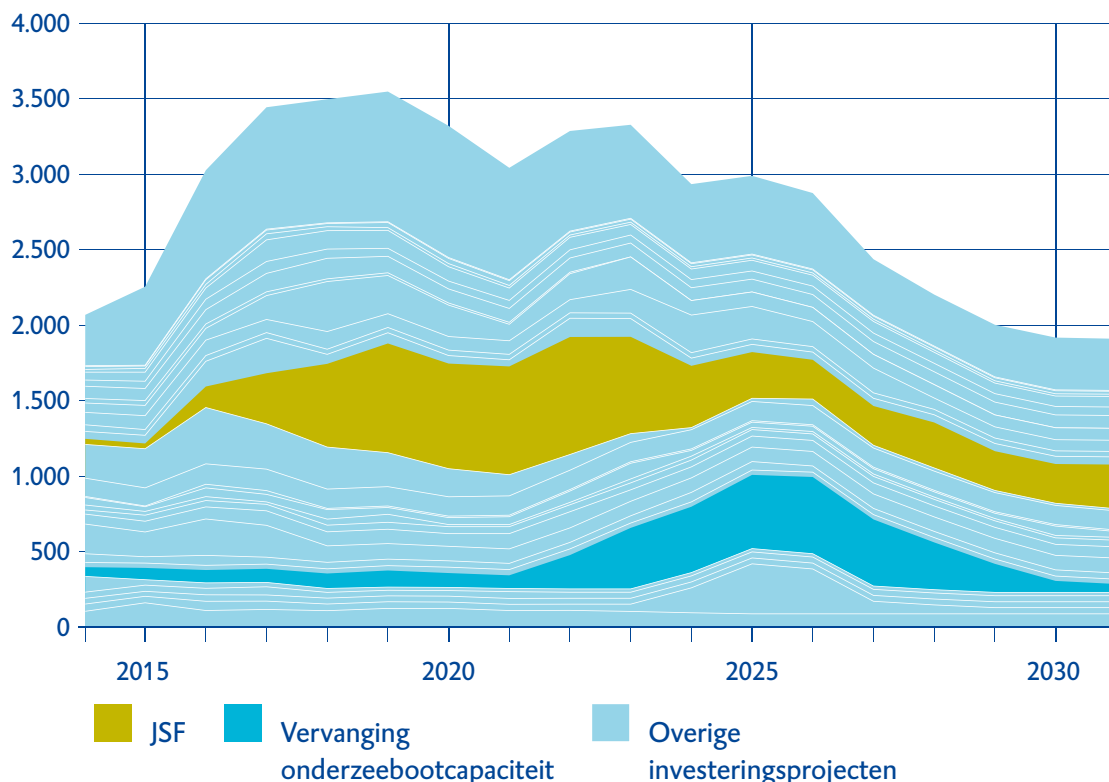
Voor de periode 2017 tot en met 2021 is jaarlijks € 197 miljoen extra budget beschikbaar gesteld voor de versterking van de basisgereedheid van Defensie. Ongeveer een derde deel daarvan is bedoeld voor de versterking van de materiële gereedheid.

Voor de aanschaf van 37 JSF-toestellen heeft het kabinet met instemming van de Tweede Kamer in 2013 maximaal € 4,5 miljard uitgetrokken en er is een plafond gelegd op de jaarlijkse exploitatiekosten van € 270 miljoen (prijspeil 2012). Deze budgetten worden jaarlijks geïndexeerd.

Van het project Vervanging onderzeebootcapaciteit is nog niet duidelijk wat het financieel beslag zal zijn. De minister deelt dit project in in de categorie '€ 2,5 miljard of meer'.

¹ Dit proces regelt in stappen de besluitvorming binnen het Ministerie van Defensie en de verantwoording hierover door de minister aan de Tweede Kamer.

De JSF is de komende decennia een flinke kostenpost op de begroting van Defensie

Figuur 2 Investerings Defensie periode 2014-2031, in miljoenen euro. Grafische weergave van bijlage 6.2 van de Begroting Defensie 2017

Bron: Algemene Rekenkamer op basis van bijlage 6.2 Begroting Defensie 2017

Hoe staat het ervoor en wat zijn de risico's?

De minister van Defensie heeft alle inspanningen ten behoeve van de inzetbaarheid van materieel gebundeld in een overkoepelend plan van aanpak. In onze brief bij de begroting 2017 van Defensie concludeerden wij dat het plan van aanpak perspectief biedt op verbetering van de materiële gereedheid.

De balans tussen ambitie – geld – organisatie is echter ook afhankelijk van de inzet van de krijgsmacht. De intensieve inzet van de krijgsmacht in missies werkt nadelig in op de gereedheid van het materieel en de geoefendheid van het personeel, zo bleek opnieuw uit de gereedheidsrapportage 2016.

Over de vervanging van de F-16 rapporteert de Algemene Rekenkamer sinds 2005. De meest recente publicatie hierover is onze brief aan de Tweede Kamer van 19 januari 2016. In deze brief waarschuwen wij ervoor dat een 'block buy' waarin de JSF-toestellen van de deelnemende landen voor drie jaar in één keer besteld worden, bij de huidige euro-dollar koers een aanzienlijk koersnadeel voor het Ministerie van Defensie kan opleveren. De minister weerspreekt dit.

Het project rond de vervanging van de huidige onderzeeboten van de Walrusklasse kan niet los gezien worden van de vernieuwing van het Defensie Materieel Proces. De Algemene Rekenkamer heeft in 2016 de Tweede Kamer bericht dat de zogeheten DMP A-brief van de minister, in tegenstelling tot de bedoeling daarvan, nog geen afgeronde behoeftestelling bevatte waarover de Tweede Kamer haar standpunt kon vormen. Immers, belangrijke varianten van die behoefte (een onderzeeboot die over de hele wereld of alleen rond de eigen kusten kan opereren) moet de minister nog onderzoeken. De minister gaf in de A-brief geen informatie over de financiële ruimte waarin die behoefte moet passen. Vanwege de omvang van dit vervangingsproject heeft dit wel invloed op het hele investeringsprogramma van Defensie.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

- Resultaten verantwoordingsonderzoek 2014 bij het Ministerie van Defensie, Kamerstuk 33942, nr 1
- Verantwoordingsonderzoek 2015, Kamerstuk 34200 X, nr 2
- Validering nota In het belang van Nederland (2013), Kamerstuk 33763, nr 2
- Brief naar aanleiding van de voortgangsrapportage over 2013 over het project Vervanging F-16 (2014), Kamerstuk 26488, nr 359
- Brief met opmerkingen over de DMP D-brief in het project Vervanging F-16 (2015), Kamerstuk 26488, nr 370
- Brief naar aanleiding van de voortgangsrapportage van september 2015 over het project Verwerving F-35 (2016), Kamerstuk 26488, nr 400
- Brief met opmerkingen over de DMP A-brief in het project Vervanging onderzeebootcapaciteit (2016) Kamerstuk 34225, nr 15
- Webdossier Vervanging F-16: <http://vervanging-f16.rekenkamer.nl/>
- Brief transparantie NAVO (2016) Kamerstuk 28676, nr 256
- Brief Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2017 van het Ministerie van Defensie (2016) Kamerstuk 34550 X, nr 13